

Examination of Family Rights Resulting from the Broadcast of the Accused's Image on Television during the Preliminary Investigation of the Crime¹

Ḥamīd Riḍā Muḥammadi*

Ṭāhirih Salīmī** Jibrā'il Omīdi***

(Received: 04/07/2020; Accepted: 10/11/2020)

Abstract

Broadcast of the image of the accused in the preliminary investigation stage is prohibited, except for the cases authorized in Article 96 of the Criminal Procedure Code. For this reason, the national media when broadcasting news reports related to the crime blurs the face of the accused. This raises the following question: Does the release of these images violate family rights? To get the answer, in the first step, we examined the rate of identification of individuals in the checkered images broadcast on television with an experimental method. Then, using the Cochran's formula, in the statistical population of Tehran, we determined a sample size of 103 people with an error coefficient of 0.1%. Afterwards, by sampling multi-stage clusters, we selected individuals for the experiment, and by photographing and rasterizing their images, the degree of their identification in groups of families, relatives, friends and neighbors was tested. The obtained data and information were analyzed using SPSS software and Pearson correlation coefficient test, and the identification of individuals in the checkered images broadcast on television was confirmed in the target groups. In the second step, with the rules and principles of *Lāḍarar* (harmlessness), *Wizr* (personal punishment), protection of honor and privacy of persons, and also by using legal Article 14, 40, 97 and 96, the right of families to claim material and moral damages was proved. In addition, the criminal prosecution of the publishers of these images was demonstrated for revealing business secrets.

Keywords: Family Rights, Media Release of the Accused's Image, Liability, Preliminary Crime Investigation.

---

1. This article is taken from: Ḥamīd Riḍā Muḥammadi, "Jurisprudential Principles of Civil and Criminal Liability of Revealing the Identity of the Accused, Criminal and Victim in the Media ", 2020, PhD Thesis, Supervisor: Ṭāhirih Salīmī, Islamic Azad University, Imam Khomeini Memorial Branch, Shahr-e-Rey, Tehran, Iran.

* PhD Student in Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Department of Jurisprudence and Law, Faculty of Humanities, Imam Khomeini Memorial Branch, Shahr-e-Rey, Islamic Azad University, Tehran, Iran, h.mohammadi58@yahoo.com.

** Assistant Professor, Department of Jurisprudence and Law, Faculty of Humanities, Imam Khomeini Memorial Branch, Shahr-e-Rey, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author), tsalimi@iausr.ac.ir.

***Assistant Professor, Department of Jurisprudence and Law, Faculty of Humanities, Imam Khomeini Memorial Branch, Shahr-e-Rey, Islamic Azad University, Tehran, Iran, jomidi@iausr.ac.ir.

بررسی حقوق خانواده ناشی از پخش تصویر متهم از تلویزیون در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم

* حمیدرضا محمدی

** طاهره سلیمی
*** جبرائیل امیدی

[تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۲۰]

چکیده

پخش تصویر متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی، به جز مصادیق مصرح در ماده ۹۶ آیین دادرسی کیفری، ممنوع است. به همین سبب رسانه ملی در زمان پخش گزارش‌های خبری مرتبط با جرم، چهره متهم را تار شده منتشر می‌کند. این موضوع انگیزه‌ای برای پاسخ به این پرسش شد که: آیا پخش این تصاویر باعث تضییع حقوق خانواده می‌شود یا خیر؟ برای رسیدن به پاسخ، در گام اول با روش آزمایشی میزان شناسایی هویت اشخاص را در تصاویر شطرنجی منتشر شده از تلویزیون بررسی کردیم. سپس، به وسیله فرمول کوکران، در جامعه آماری شهر تهران، با ضریب خطای ۰.۱ درصد حجم نمونه ۱۰۳ نفر را تعیین کردیم. آنگاه با نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، افراد را برای آزمایش انتخاب کردیم و با تصویربرداری و شطرنجی کردن تصویر افراد حجم نمونه، میزان شناسایی هویت این افراد در گروه‌های خانواده، فامیل، دوستان و همسایگانشان آزمایش شد. داده‌ها و اطلاعات به‌دست آمده با استفاده از نرم‌افزار spss و با آزمون ضریب همبستگی پیرسون تجزیه و تحلیل شد و شناسایی هویت اشخاص در تصاویر شطرنجی منتشر شده از تلویزیون، در گروه‌های هدف تأیید شد. در گام دوم نیز با قواعد و اصول لاضرر، وزر، حفظ آبرو و حریم خصوصی اشخاص و استفاده از مواد قانونی ۱۴، ۴۰، ۹۷، ۹۶ حق خانواده برای مطالبه ضرر و زیان مادی و معنوی، و همچنین پیگیری کیفری منتشرکنندگان این تصاویر به جرم افشای اسرار شغلی اثبات شد.

کلیدواژه‌ها: حقوق خانواده، انتشار رسانه‌ای تصویر متهم، مسئولیت، تحقیقات مقدماتی جرم.

۱. برگرفته از: حمیدرضا محمدی، مبانی فقهی مسئولیت مدنی و کیفری بازنمایی هویت متهم، مجرم و بزه‌دیده از رسانه، رساله دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی، استاد راهنما: طاهره سلیمی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی، شهری، تهران، ایران، ۱۳۹۹.

* دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی، گروه فقه و حقوق، دانشکده علوم انسانی واحد یادگار امام خمینی، شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران h.mohammadi58@yahoo.com

** استادیار گروه فقه و حقوق، دانشکده علوم انسانی واحد یادگار امام خمینی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) tsalimi@iausr.ac.ir

*** استادیار گروه فقه و حقوق، دانشکده علوم انسانی واحد یادگار امام خمینی، شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران jomidi@iausr.ac.ir

مقدمه

اثرپذیری خانواده متهم در فرآیند رسیدگی به جرم، به دلیل ارتباط طبیعی و عاطفی بین اعضای خانواده، اجتناب‌ناپذیر است. از این رو، در تصویب قانون آیین دادرسی کیفری در سال ۱۳۹۲، برای کاهش آسیب‌های معنوی و جسمانی ناشی از دستگیری فرد متهم، حقوقی برای خانواده متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی در نظر گرفته‌اند، از جمله: حق اطلاع از دستگیری،^۱ حق درخواست معاینه پزشکی،^۲ حق عدم تعرض به مسکن و مسائل خانوادگی^۳ و حق حمایت در برابر تهدید و خطر.^۴ بر این اساس، می‌توان گفت حقوق خانواده متهم عبارت است از مجموع تضمینات قانونی که برای خانواده فرد متهم، در مراحل رسیدگی به جرم به منظور اجرای عدالت لحاظ می‌شود.

از حقوق خانواده متهم مصونیت از سرایت آثار مادی و معنوی اتهام شخص متهم است. بر همین اساس، قانون‌گذار برای حفظ آثار جرم و امنیت جسمانی و آبروی متهم و خانواده وی از گزند تهدیدات، در ماده ۹۱^۵ آیین دادرسی کیفری، تمامی مراحل تحقیقات مقدماتی جرم را، از زمانی که پرونده حسب درخواست مقام قضایی به بازپرس ارجاع می‌شود تا مرحله دادگاه، محرمانه اعلام کرده و متخلفان از این ماده را به جرم افشای اسرار شغلی و حرفه‌ای تحت تعقیب قرار داده است. اما گاهی قانون‌گذار برای دستگیری متهم یا یافتن بزه‌دیدگان، به دلیل مصلحت اهم، با نقض اصل محرمانگی در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم، اجازه داده است تصویر متهم در رسانه‌ها منتشر شود (ماده ۹۶ ق.آ.د.ک.).^۶

انتشار تصویر متهمان از رسانه، همیشه به دلایل گفته‌شده نیست. اغلب، رسانه‌ها برای اطلاع‌رسانی درباره موضوعات مرتبط با جرم و آسیب‌های اجتماعی، در قالب گزارش و مصاحبه با متهمان، با تارکردن تصاویر آنها، این اخبار را در مرحله تحقیقات مقدماتی پوشش خبری می‌دهند. همچنان که در سال گذشته از ۱۲۰ گزارش مرتبط با جرم که از خبر تهران پخش شده است، تعداد ۴۵ گزارش با چهره تار شده متهمان در مرحله تحقیقات مقدماتی و در پلیس آگاهی ناجا تهیه، و پخش شده است.

لذا پرسش اصلی پژوهش پیش رو این است که: در نمونه‌هایی که رسانه ملی، به غیر از ماده پیش گفته مذکور در قانون آیین دادرسی کیفری، تصاویر تار شده چهره متهمان را منتشر می‌کند، آیا این عمل ممکن است باعث تضییع حقوق خانواده آنها شود

و عرض و آبرویشان را به خطر بیندازد یا خیر؟ و در صورت شناسایی هویت متهم در گزارش‌های تلویزیونی، تکالیف قانونی برای حمایت از حقوق خانواده متهم چیست؟ پاسخ به این پرسش‌ها می‌تواند باعث حفظ حیثیت معنوی خانواده متهم شود و از بروز صدمات جسمانی احتمالی به آنها از ناحیه دیگر اصحاب دعوا جلوگیری کند.

در تحقیقات پیشین، تحقیق مستقلی که مستقیماً به موضوع این پژوهش مربوط باشد یافت نشد، اما برخی پژوهش‌ها غیرمستقیم با موضوع این مقاله مرتبط‌اند. حسن‌علی مؤذن‌زادگان و بهزاد جهانی در مقاله‌ای با عنوان «مطالعه تطبیقی حقوق خانواده متهم در فرآیند تحقیقات مقدماتی در ایران و فرانسه» (۱۳۹۴) حقوق خانواده متهم را در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم در قوانین داخلی کشور کاویده‌اند و آن را با حقوق فرانسه مقایسه کرده‌اند. بر اساس نتیجه این بررسی، قانون‌گذار در سال ۱۳۹۲ قانون آیین دادرسی کیفری را تصویب، و برخی مواد را با اقتباس از حقوق فرانسه برای حمایت از خانواده متهم وضع کرده است، از جمله: حق اطلاع از دستگیری، حق درخواست معاینه پزشکی، حق عدم تعرض به مسکن و مسائل خانوادگی و حق حمایت در برابر تهدید و خطر. در واقع، قانون‌گذار کوشیده است با این تمهیدات اثرپذیری خانواده متهم را در فرآیند رسیدگی به جرم متهم به حداقل برساند.

محسن مرادی حسن‌آباد در مقاله‌ای با نام «پوشش تلویزیونی فرآیند رسیدگی در دادگاه‌های کیفری» (۱۳۹۳) کوشیده است ضمن پرداختن به ادله موافق و مخالف بحث پوشش تلویزیونی این موضوعات، موضع قانون‌گذار ایران را در این باره بررسی کند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد پوشش تلویزیونی فرآیند رسیدگی قضایی، دست‌کم در برخی نمونه‌ها که ارتکاب جرم در سطح عمومی مطرح شده و نگرانی‌های عمومی بسیار پدید آورده است، در خدمت تأمین اعتماد عمومی به عملکرد دستگاه عدالت قرار می‌گیرد. اما از سوی دیگر، اگر این پوشش تلویزیونی بیش از حد باشد، ممکن است از اهمیت محاکمات برای عامه مردم بکاهد.

محمد فرجی‌ها در مقاله «بازتاب رسانه‌ای جرم» (۱۳۸۵)، با روش تحلیل محتوای گزارش‌های جنایی، شاخص‌های انتخاب اخبار جنایی را بررسی، و ابعاد ساختارهای اجتماعی را در شکل‌گیری رفتار مجرمانه تحلیل کرده است. طبق نتایج نویسنده در این مقاله، خبرنگاران و دبیران سرویس روزنامه‌ها و مدیران تنظیم خبر به جای تأکید بر

جنبه‌های تحلیلی، پدیده‌های جنایی را در اخبار توصیف می‌کنند و همین باعث شده است مخاطبان از درک و بینش صحیح در خصوص عوامل وقوع جرم و راه‌های پیش‌گیری از آن غافل شوند.

علی خالقی در مقاله «تأملی بر انتشار تصویر چهره متهم در روزنامه‌ها» (۱۳۸۸) دستور برخی از مراجع قضایی راجع به انتشار تصویر بدون پوشش چهره متهم در روزنامه‌ها را بررسی کرده است. با توجه به سکوت قانون در زمان تدوین این مقاله، نویسنده ابتدا دلایلی را که ممکن است باعث توجیه چنین دستوری شود، برشمرده است، از جمله: جواز انتشار تصویر متهم بر مبنای وظیفه کلی دادسرا و جواز انتشار تصویر متهم به استناد نظریه اداره حقوقی قوه قضاییه. سپس در مرحله بعد، به استناد اصول پذیرفته‌شده در نظام حقوقی ایران، این اقدام را نادرست و غیرقانونی می‌داند. برخی از این اصول پذیرفته‌شده عبارت‌اند از: فقدان جواز صریح در قانون، مغایرت با اصل برائت، محرمانه‌بودن تحقیقات، نقض حریم خصوصی و ممنوعیت صریح قانونی برای نمونه‌های خفیف‌تر.

عباس میرشکاری در مقاله «استثناهای حق تصویر» (۱۳۹۷) با استناد به دلایلی بر حق اشخاص در خصوص تصویرشان، تأکید می‌کند که اشخاص حق دارند درباره تصویربرداری دیگران از آنها و نیز انتشار تصاویر گرفته‌شده تصمیم بگیرند. لذا تصویربرداری یا انتشار عکس دیگران باید با رضایت شخص موضوع تصویر باشد. اما نویسنده، این اختیار را مطلق نمی‌داند و برای مردم جامعه این حق را قائل می‌شود تا از رویدادهای پیرامون خویش باخبر شوند. همچنین، به عقیده نویسنده، اگر به قصد اطلاع‌رسانی به دیگران از شخصی تصویر گرفته و منتشر شود، نباید بر لزوم اخذ رضایت وی پافشاری کرد.

پژوهش‌های مذکور، ارتباط مستقیمی با حقوق خانواده ناشی از پخش تصاویر متهم از تلویزیون ندارند و بیشتر به حقوق متهم و نظام هنجاری انتشار تصاویر در مراحل مختلف رسیدگی‌های قضایی توجه کرده‌اند. لذا به مسئله مقاله پیش رو که بررسی حقوق خانواده در انتشار تصویر متهم از تلویزیون در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم است وارد نشده‌اند. از این نظر، این مقاله از جمله پژوهش‌های بکری است که سابقه‌ای برای آن یافت نشد.

هدف این مقاله پاسخ به این دو پرسش است: ۱. آیا پخش تصاویر تارشده متهم در گزارش‌های تلویزیونی باعث تضییع حقوق خانواده وی می‌شود یا خیر؟؛ ۲. در صورت تضییع حقوق خانواده متهم، قانون‌گذار برای حفظ این حقوق چه ضمانت‌های اجرایی‌ای در نظر گرفته است؟ به نظر می‌رسد در گام اول باید با یکی از روش‌های کمی، میزان شناسایی هویت اشخاص را در تصاویر تارشده یا شطرنجی منتشرشده از تلویزیون بررسی کنیم. در صورت اثبات شناسایی هویت این اشخاص در گزارش‌های تلویزیونی در میان مخاطبان جامعه، در گام بعدی حقوق تضییع‌شده خانواده متهم را به سبب پخش این تصاویر، به روش اسنادی کتاب‌خانه‌ای، تحلیل و بررسی خواهیم کرد. لذا برای رسیدن به اهداف این پژوهش، مناسب‌ترین روش، استفاده از روش ترکیبی کمی و کیفی است.

۱. بررسی میزان شناسایی هویت اشخاص در تصاویر شطرنجی منتشرشده از تلویزیون

مناسب‌ترین روش برای سنجش میزان شناسایی هویت اشخاص در تصاویر شطرنجی منتشرشده از تلویزیون، روش آزمایشی است. با توجه به محدودیت‌های مالی و زمانی، جامعه آماری به شهروندان مناطق ۲۲گانه تهران محدود، و حجم نمونه از طریق فرمول کوکران ۱۰۳ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری نیز از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای بوده است. ابتدا با احصای یک‌ساله گزارش‌های خبری مرتبط با موضوعات جرم و آسیب‌های اجتماعی در خبر تهران، معلوم شد میانگین مدت‌زمان پخش تصاویر تارشده متهمان در گزارش‌های خبری حدود سی ثانیه است.

در مرحله بعد، از افرادِ حجم نمونه خواسته شد به مدت سی ثانیه بر اساس سناریوهای نوشته‌شده در موضوعات مرتبط با جرم و آسیب‌های اجتماعی، در مقابل دوربین نقش متهم را ایفا کنند. آنگاه، پس از شطرنجی کردن تصاویر افراد حجم نمونه، ویدئوی آنها در قالب گزارش خبری با آرم شروع خبر تهران تدوین، و از این افراد خواسته شد در ساعت پخش خبر ۱۸:۳۰ (خبر تهران) این گزارش‌ها را به جای خبر از تلویزیون، به وسیله افراد دیگر به گروه‌های خانواده، فامیل، دوستان و همسایگان خود نمایش دهند و بازخورد این گروه‌ها را در شناختن، احتمال شناختن و نشناختن هویت

افراد حجم نمونه ثبت کنند. داده‌ها و اطلاعات به‌دست‌آمده از این پژوهش برای تحلیل در نرم‌افزار SPSS وارد شد و میزان شناسایی هویت اشخاص در تصاویر شطرنجی منتشرشده از تلویزیون بررسی گردید.

۱.۱. یافته‌های پژوهش

در تحلیل داده‌ها برای بررسی میزان شناسایی هویت اشخاص در تصاویر شطرنجی منتشرشده از تلویزیون، از آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای تعیین مقدار، شدت و جهت سطح معناداری و ارائه بهترین مدل و رابطه بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل استفاده شده است. از این‌رو، متغیرهای مد نظر با یکدیگر در ارتباط گذاشته شده و شدت و جهت روابط و همچنین معناداری آنها بررسی می‌شود. حداکثر احتمال اشتباه پذیرفتنی از نظر آماری ۰/۰۱ (یا احتمال صحت ۹۹ درصد) است. بنابراین، آن‌گونه همبستگی‌هایی پذیرفتنی هستند که سطح معناداری‌شان حداقل ۰/۰۱ باشد.

۲.۱. سیمای پاسخ‌گویان

جدول: درصد فراوانی نسبی افراد بررسی‌شده بر حسب سن و جنسیت در گروه خانواده

جمع فراوانی	جنسیت		نوع گروه	
	زن	مرد	فراوانی	سن (سال)
۵۴	۳۰	۲۴	فراوانی	۳۸-۲۱
۱۰۰	۵۵.۶	۴۴.۴	درصد	
۶۱	۳۸	۲۳	فراوانی	۵۵-۳۹
۱۰۰	۶۲.۳	۳۷.۷	درصد	
۲۹	۱۴	۱۵	فراوانی	۷۲-۵۶
۱۰۰	۴۸.۳	۵۱.۷	درصد	

جدول بالا نشان می‌دهد که در مقایسه بین مقادیر جنسیت و سن پاسخ‌گویان، در مجموع بیشترین درصد فراوانی جنسیت مربوط به گروه سنی ۳۹ تا ۵۵ سال با (۴۲.۳۶ درصد) است که در این میان ۳۷.۷ درصد مرد و ۶۲.۳ درصد زن هستند. کمترین درصد فراوانی مربوط به گروه سنی ۵۶ تا ۷۲ سال با ۲۰.۱۳ درصد است.

جدول: درصد فراوانی نسبی افراد بررسی‌شده بر حسب سن و جنسیت در گروه فامیل

جمع فراوانی	جنسیت		نوع گروه	
	زن	مرد	فراوانی سن (سال)	
۶۴	۳۵	۲۹	فراوانی	۳۵-۱۳
۱۰۰	۵۴.۷	۴۵.۳	درصد	
۵۲	۲۲	۳۰	فراوانی	۵۷-۳۶
۱۰۰	۴۲.۳	۵۷.۷	درصد	
۲۸	۱۵	۱۳	فراوانی	۷۹-۵۸
۱۰۰	۵۳.۶	۴۶.۴	درصد	

جدول بالا نشان می‌دهد، در مقایسه بین مقادیر جنسیت و سن پاسخ‌گویان، در مجموع بیشترین درصد فراوانی جنسیت مربوط به گروه سنی ۱۳ تا ۳۵ سال با ۴۴.۴۴ درصد است که در این میان ۴۵.۳ درصد مرد و ۵۴.۷ درصد زن هستند. کمترین درصد فراوانی مربوط به گروه سنی ۵۸ تا ۷۹ سال با ۴۴.۱۹ درصد است.

جدول: درصد فراوانی نسبی افراد بررسی شده بر حسب سن و جنسیت در گروه دوستان

جمع فراوانی	جنسیت		نوع گروه	
	زن	مرد	فراوانی سن (سال)	
۶۲	۳۱	۳۱	فراوانی	۲۶-۱۲
۱۰۰	۵۰	۵۰	درصد	
۶۸	۳۶	۳۲	فراوانی	۴۰-۲۷
۱۰۰	۵۲.۹	۴۷.۱	درصد	
۱۴	۴	۱۰	فراوانی	۵۳-۴۱
۱۰۰	۲۸.۶	۷۱.۴	درصد	

جدول بالا نشان می‌دهد در مقایسه بین مقادیر جنسیت و سن پاسخ‌گویان، در مجموع بیشترین درصد فراوانی جنسیت مربوط به گروه سنی ۲۷ تا ۴۰ سال و با ۴۷.۲۲ درصد است که در این میان ۴۷.۱ درصد مرد و ۵۲.۹ درصد زن هستند. کمترین درصد فراوانی مربوط به گروه سنی ۴۱ تا ۵۳ سال با ۹.۷۲ درصد است.

جدول: درصد فراوانی نسبی افراد بررسی شده بر حسب سن و جنسیت در گروه همسایه

جمع فراوانی	جنسیت		نوع گروه	
	زن	مرد	فراوانی سن (سال)	
۱۲۸	۵۸	۷۰	فراوانی	۴۸-۲۲
۱۰۰	۴۵.۳	۵۴.۷	درصد	
۱۵	۵	۱۰	فراوانی	۷۴-۴۹
۱۰۰	۳۳.۳	۶۶.۷	درصد	
۱	۱		فراوانی	بالاتر از ۷۵
۱۰۰	۱۰۰		درصد	

جدول مذکور نشان می‌دهد در مقایسه بین مقادیر جنسیت و سن پاسخ‌گویان، در مجموع بیشترین درصد فراوانی جنسیت مربوط به گروه سنی ۲۲ تا ۴۸ سال با ۸۸.۸ درصد است که در این میان ۵۴.۷ درصد مرد و ۴۳.۳ درصد زن هستند. کمترین درصد فراوانی مربوط به گروه سنی بالاتر از ۷۵ سال و با ۰.۶ درصد است.

۳.۱. تحلیل داده‌ها در گام اول تحقیق

میزان شناسایی، احتمال و عدم شناسایی گروه‌های چهارگانه به شرح زیر است: با توجه به جدول فوق، بیشترین میزان شناسایی هویت اشخاص حجم نمونه به ترتیب نزد گروه دوستان، خانواده، فامیل و همسایه بوده است. **فرضیه تحقیق در گام اول پژوهش:** به نظر می‌رسد شطرنجی کردن تصویر متهمان در گزارش‌های خبری، مانع از شناسایی هویت آنها در میان مخاطبان نمی‌شود. برای اثبات یا رد این فرضیه از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، ارتباط میان شطرنجی کردن تصویر متهمان و شناسایی هویت آنها استفاده شده است.

شناسایی هویت متهمان			متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی	N	
۰.۰۱	۰/۲۵۷	۱۰۳	شطرنجی کردن تصویر متهمان

نتایج مندرج در جدول نشان می‌دهد سطح معناداری آزمون همبستگی بین تصویر شطرنجی متهمان و شناسایی هویت متهمان برابر ۰.۰۱ از خطای ۰/۰۵ کمتر است؛ لذا فرضیه فوق تأیید می‌شود. یعنی تارکردن یا شطرنجی کردن تصویر متهمان در گزارش‌های خبری مانع شناسایی هویت آنها در میان مخاطبان تلویزیون نمی‌شود.

۳.۲. بررسی حقوق خانواده ناشی از پخش تصویر متهم از تلویزیون در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم

پس از اثبات فرضیه گام اول، در این مرحله با توجه به اصول فقهی و قانونی،

حقوق خانواده را ناشی از پخش تصویر متهم از تلویزیون در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم بررسی می‌کنیم.

۲.۱. قاعده لاضرر

اهمیت قاعده لاضرر، به عنوان یکی از قواعد اساسی و بنیادین، به اندازه‌ای است که در بیشتر ابواب فقهی، از عبادات تا معاملات به آن استناد شده و از آن استفاده می‌شود؛ به گونه‌ای که طبق نظر برخی از فقها، این قاعده هر حکم ضرری را در شریعت مقدس نفی می‌کند. انصاری می‌گوید منظور از ضرر، ضرر عرفی دنیوی است و قاعده لاضرر بر همه عموماًتی که تکلیفی را بر انسان به دنبال دارند حاکم است (انصاری، ۱۴۱۴: ۱۲۱). از نظر مستند و دلیل، علاوه بر وجود آیات و روایات متعدد درباره قاعده مزبور، دلایل عقلی محکمی هم وجود دارد که می‌توان ادعا کرد این قاعده در زمره مستقلات عقلیه قرار می‌گیرد. آیات ۲۸۲، ۱۹۶، ۲۳۳، ۲۳۱ و ۱۷۳ سوره بقره و آیه ۱۲ سوره نساء از آیاتی هستند که بر قاعده لاضرر دلالت می‌کنند. در روایات اسلامی قاعده لاضرر را، که مضمونش به حد توأتر می‌رسد، شیعه و سنی نقل کرده‌اند، اما مشهورترین روایت درباره این قاعده مربوط به داستان سمره بن جندب است (حر عاملی، ۱۴۰۹: ۴۲۸/۲۵).

شناخت مفهوم لغوی واژه‌های «ضرر» و «ضرار» در شناخت قلمرو قاعده لاضرر، اهمیت ویژه دارد. از این‌رو، برخی فقیهان همچون مرتضی انصاری پس از ذکر روایات، به مفهوم لغوی و عرفی «ضرر» و «ضرار» پرداخته‌اند (انصاری، ۱۴۱۴: ۱۱۲). اهل لغت برای لفظ «ضرر» معانی متعددی ذکر کرده‌اند. برخی «ضرر» را در مقابل «نفع» قرار داده‌اند. همچنین، «ضرر» به معنای «عمل مکروه در حق دیگری و نقص در اعیان» نیز آمده است (جوهری، ۱۴۱۰: ذیل واژه «ضُرَّ»). راغب اصفهانی «ضرر» را به معنای «بدی حال» می‌داند، اعم از اینکه بدی حال به سبب کم‌بودن علم باشد یا به سبب فقدان عضو یا به لحاظ کم‌بودن مال و آبرو (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲: ذیل واژه «ضرر»). عمید زنجانی هم «ضرر» را «لطمه به منافع مالی و اقتصادی یا منافع غیرمالی و غیراقتصادی» خوانده است (عمید زنجانی، ۱۳۸۲: ۱۲۱).

موسوی خمینی، پس از نقل قول‌های گوناگون از کتاب‌های لغت و با استمداد از آیات قرآن، می‌نویسد: «ضرر و اضرار، بیشتر، به معنای کاستی واردکردن در مال و جان به کار

برده شده است و ضرار و برگرفته‌های از آن، به معنای در تنگنا قرار گرفتن و رساندن ناراحتی و زیان به دیگران (زیان‌های معنوی) می‌باشد» (خمینی، ۱۳۶۸: ۳۲/۱). این تعریف به نوعی به تقسیم ضرر از دیدگاه حقوق‌دانان، یعنی ضرر مادی و معنوی، اشاره می‌کند.

الف. ضرر مادی

هر گاه صدمه به حقوق مالی برسد و آنچه از دست رفته امکان ارزیابی با پول داشته باشد، به آن ضرر مادی اطلاق می‌شود (کاتوزیان، ۱۳۷۶: ۲۱۹). در تحقق ضرر مادی باید فعل یا ترک فعل زیانبار موجد تحقق ضرر مادی شود؛ مثلاً انتشار گزارش غیرواقع درباره محصول غذایی خاصی، موجب ایجاد ضرر مادی به شرکت تولیدکننده‌ای شود. این موضوعی است که قانون‌گذار در ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹، جبران آن را پیش‌بینی کرده است: «هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتنی یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده، لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود، مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد».

ب. ضرر معنوی

واژه «معنوی» در برابر «مادی» است. ضرر معنوی ضرری است که باعث از بین رفتن حیثیت و شرافت و آبروی شخص یا بستگان افراد شود. مثلاً در موضوع این پژوهش پخش تصویر شطرنجی متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم از تلویزیون، طبق نتایج قسمت اول این تحقیق، باعث شناخت فرد متهم می‌شود و حیثیت و آبروی او و خانواده‌اش را تهدید می‌کند. ضرری که جبران آن در ماده ۱۰ قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ پیش‌بینی شده و در آن آمده است: «کسی که به حیثیت و اعتبارات شخصی یا خانوادگی او لطمه وارد شود، می‌تواند از کسی که لطمه وارد آورده است جبران زیان مادی و معنوی خود را بخواهد».

با توجه به توضیحات فوق و اثبات شناسایی هویت اشخاص در تصاویر شطرنجی منتشرشده از تلویزیون، انتشار این تصاویر در مرحله تحقیقات مقدماتی ممکن است منجر به ضرر مادی و معنوی خانواده متهم شود. شرع و قانون، ایجاد این ضرر را نهی کرده و این حق را برای خانواده متهم بر اساس مواد قانونی مذکور ایجاد می‌کند که در

محاکم قضایی، جبران ضرر و زیان مادی و معنوی خود را از منتشرکنندگان این تصاویر مطالبه کنند.

۲.۲. قاعده وزر یا اصل شخصی بودن مجازات‌ها

یکی از اصول حاکم بر مسئولیت کیفری، قاعده وزر یا اصل شخصی بودن مجازات‌ها است. این اصل بدین معنا است که کیفر باید فقط در خصوص مجرم اجرا شود و کسی را نباید به علت داشتن روابط سببی و نسبی با مجرم محاکمه و مجازات کرد. به عبارت دیگر، هر انسانی باید شخصاً پاسخ‌گوی پیامدهای رفتاری باشد که از او سر زده است. این قاعده که در اسلام به «قاعده وزر» شهرت دارد، برگرفته از آیه ۱۸ سوره فاطر است: «وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى». بر اساس این آیه و قاعده وزر، در روز رستاخیز از هیچ فردی درباره اعمال خیر و شر دیگران پرسش نمی‌شود و هیچ کس بار گناه دیگری را به دوش نخواهد گرفت. در روایات ائمه علیهم‌السلام نیز این قاعده از قواعد مسلم فقهی است که به آن اشاره شده است. همچنان‌که حضرت علی علیه‌السلام پس از ضربت خوردن در اثر شمشیر به سر مبارکشان، به فرزندان‌شان فرمودند:

ای فرزندان عبدالمطلب، مبادا پس از شهادت بگوئید امیرالمؤمنان کشته شد و با این بهانه دست به خون مسلمانان فرو برید. آگاه باشید که هیچ کس نباید به خاطر من کشته شود، جز قاتل من. بنگرید اگر من از این ضربت او جهان را بدرود گفتم، او را تنها یک ضربت بزینید تا ضربتی باشد. این مرد را منته نکنید که من از رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم شنیدم که می‌فرمود از منته کردن بپرهیزید، اگرچه نسبت به سگ گزنده باشد (حسینی، ۱۳۸۶: ۴۴).

بر اساس قاعده وزر، حتی بعد از اثبات جرم شخص متهم نیز حفظ حقوق خانواده وی از هر گونه تعرض مادی و معنوی واجب است و احدی حق ندارد بار مجازات مجرم را بر دوش خانواده او تحمیل کند؛ خصوصاً آنکه در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم، هنوز جرم شخص متهم اثبات نشده و انتشار تصویر وی در صورت شناسایی هویت او ممنوع است (ماده ۹۶ ق.آ.د.ک.). لذا با توجه به اثبات شناسایی هویت اشخاص در تصاویر شطرنجی منتشرشده از تلویزیون در مرحله اول این تحقیق و

امکان ایجاد ضرر مادی و معنوی از عمل غیر به خانواده متهم، پخش گزارش‌های حاوی این تصاویر مخالف قاعده وزر است و شارع آن را نهی می‌کند. البته واضح است که به مطالب یادشده در صورتی می‌توان استناد کرد که قانون‌گذار بر اساس مصلحت اهم، مانند جرائم مرتبط با مفاسد اقتصادی یا نمونه‌های مصرح قانونی درباره تشهیر مجرمان خاص، اجازه انتشار هویت آنها را در هیچ یک از مراحل مختلف دادرسی نداده باشد.

۲.۳. حفظ آبروی مؤمن

در فرهنگ فارسی معین «آبرو» به معنای اعتبار، قدر، جاه، شرف، عرض و ناموس است. «آبرو» موضوعی است که در اسلام و در قرآن کریم بر اساس احترام به کرامت انسان به آن توجه خاص شده است: «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا»^۷ (اسراء: ۷۰). در اسلام، حفظ آبروی مؤمن آن قدر مهم است که حرمت حیثیتش همانند جان او ارزش دارد: «إِنَّ حُرْمَةَ عَرَضِ الْمُؤْمِنِ كَحُرْمَةِ دِمِهِ وَمَالِهِ»^۸ (تویسرکانی، ۱۴۱۳: ۲۲۶/۵).

با توجه به مستندات فوق، اسلام شخصیت هر فرد مسلمان را ارج می‌نهد و راضی نیست که به موقعیت فردی و اجتماعی او کوچک‌ترین آسیبی وارد شود. لذا وظایف متعددی را برای حفظ آبروی افراد برشمرده است. در قانون هم قانون‌گذار در اصول و مواد مختلف، از جمله اصل ۳۹ قانون اساسی هتک حرمت و حیثیت کسی را که به حکم قانون دستگیر، بازداشت، زندانی یا تبعید شده، به هر صورت که باشد، ممنوع و موجب مجازات دانسته است. لذا به غیر از نمونه‌های خاص که قانون‌گذار اجازه انتشار هویت متهم و مجرم را در برخی از جرائم صادر کرده است، اصل اولی حفظ عرض و آبروی اشخاص است و خروج از این اصل نیازمند دلیل خاص است. مخصوصاً آنکه انتشار این تصاویر در گزارش‌های تلویزیونی به شناسایی هویت اشخاص منجر می‌شود و اغلب، پخش آنها بدون ملاک شرعی و قانونی، حیثیت معنوی خانواده را به مخاطره می‌اندازد.

۲.۴. حریم خصوصی

حریم خصوصی یکی از حدود مهم آزادی بیان و اطلاعات است که در اسناد

بین‌المللی مختلفی نظیر اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و قوانین اساسی بسیاری از کشورها بر لزوم حمایت از آن تصریح شده است (انصاری، ۱۳۸۷: ۵۵). حق حریم خصوصی حق زندگی کردن است با میل و سلیقه خود و با حداقل مداخله و ورود دیگران؛ به دیگر سخن، حقی است که بر اساس آن افراد می‌توانند تعیین کنند که دیگران تا چه اندازه اجازه دارند اطلاعات کمی و کیفی درباره آنها داشته باشند (همان). به عبارت دیگر، حریم خصوصی قلمرویی است از زندگی هر فردی که آن فرد نوعاً و عرفاً یا با اعلان قبلی انتظار دارد دیگران بدون رضایت وی به اطلاعات آن قلمرو دسترسی نداشته باشند یا به قلمرو آن وارد نشوند، یا به آن قلمرو نگاه یا نظارت نکنند، یا به هر صورت دیگری در آن قلمرو به او تعرض نکنند (همان: ۳۸). ساموئل وارن و لوئیس براندیس، حقوق‌دانان آمریکایی، نخستین بار در مقاله‌ای در سال ۱۸۹۰ درباره حریم خصوصی و حق بر خلوت سخن گفتند. سپس اندیشمندان قرن نوزدهم هر چه بیشتر به مباحث هنجاری آن پرداختند.

در اسلام هم حریم خصوصی، علاوه بر اموال و اماکن، شامل حریم‌های جان، خانواده، مسلمان و اسلام می‌شود (نجفی، ۱۳۶۲: ۷۵). در آیات متعددی از قرآن مجید، بر لزوم رعایت حریم خصوصی اشخاص تأکید شده است، از جمله آیه ۱۲ سوره حجرات. سنت نبوی و ائمه علیهم‌السلام و سیره مسلمانان سرشار از توصیه‌هایی در پرهیز از نقض مصادیق گوناگون حریم خصوصی افراد است (خمینی، ۱۳۸۲: ۳۰۲). «ممنوعیت تجسس و تحسس و تفتیش، ممنوعیت سوءظن، ممنوعیت هجو، قذف و سب، ممنوعیت نیمه و غیبت، ممنوعیت تناقص، ممنوعیت خیانت در امانت، ممنوعیت استراق سمع، ممنوعیت استراق بصر» از رایج‌ترین اصطلاحاتی است که در آیات و روایات اسلامی درباره حریم خصوصی به کار رفته است (انصاری، ۱۳۸۳: ۱۳). در قانون اساسی هم در اصل ۲۲ «حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل افراد از تعرض مصون است، مگر در مواردی که قانون تجویز کند».

افشای اسرار که در لسان رسانه به آن نشر، انتشار، ضبط و پخش می‌گویند، از دیگر محورهای پیام ممنوع در نقض حریم خصوصی محسوب می‌شود. همان‌طور که کتمان حقیقی که ابراز آنها لازم و واجب است گناه است، عکس این مطلب یعنی افشای مطلبی که نه تنها ابراز آن لزومی ندارد، بلکه باعث ایجاد ضرر مادی یا معنوی بر فرد یا

افراد می‌شود نیز حرام است. تا ضرورتی اقتضا نکند، انسان حق ندارد با آشکارکردن اسرار پنهان مردم، اسباب هتک آبرو و لکه‌دارکردن شخصیت اجتماعی آنها را فراهم کند (قانع، ۱۳۸۵: ۱۲۷)؛ به‌ویژه آنکه افشا و انتشار هویت متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم بر اساس رعایت اصل محرمانگی در مواد ۴۰ و ۹۱ قانون آیین دادرسی کیفری ممنوع است و نقض حریم خصوصی متهم و خانواده‌اش محسوب می‌شود. بر این اساس، اگر خانواده متهم از پخش این تصاویر آسیب مادی و معنوی ببینند، بر اساس ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری می‌توانند جبران تمام ضرر و زیان‌های مادی و معنوی و منافع ممکن‌الحصول ناشی از جرم را از متشرکنندگان این تصاویر مطالبه کنند. در تبصره ۱ این ماده آمده است که دادگاه می‌تواند علاوه بر صدور حکم، به جبران خسارت مالی، به رفع زیان از طرق دیگر، از قبیل الزام به عذرخواهی و درج حکم در جراید و امثال آن، حکم کند.

نتیجه

فرضیه شناسایی هویت اشخاص را در تصاویر شطرنجی منتشرشده از تلویزیون اثبات کردیم. بنابراین، پخش گزارش‌های خبری به مثابه یکی از مصادیق کارکردهای اطلاع‌رسانی، گرچه تضمینی برای اصل آزادی بیان و آزادی اطلاعات محسوب می‌شود- به غیر از مصادیق مجاز قانونی- بی‌توجهی به ملاحظات پوشش خبری این‌گونه گزارش‌ها چنین عواقبی در پی خواهد داشت:

۱. مسئولیت اجتماعی رسانه‌ها و رسالت متعهدانه رسانه ملی را در قبال عرضه اطلاعات و اخبار راجع به مسائل جنایی با توجه به اصل ۱۷۵ قانون اساسی^۹ تحت‌الشعاع قرار می‌دهد؛

۲. با شناسایی هویت اشخاص در گزارش‌های پخش‌شده از تلویزیون در مرحله تحقیقات مقدماتی جرم، به غیر از اثبات‌نکردن جرم در این مرحله، حیثیت معنوی خانواده به خطر خواهد افتاد و این موضوع مخالف قاعده لاضرر و وزر یا اصل شخصی‌بودن مجازات‌ها است؛ حتی در صورت اثبات جرم هم بار مجازات دیگری را بر دوش خانواده قرار می‌دهد.

۳. با توجه به اصل محرمانگی در مواد ۹۶ و ۹۱ آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و

اثبات فرضیه اول تحقیق، پخش این تصاویر نقض حریم خصوصی خانواده متهم است و ضابطان قضایی با توجه به ماده ۹۷^۱ آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ موظفاند اقدامات احتیاطی را برای مقابله با هر گونه تهدید علیه خانواده متهم فراهم کنند؛

۴. منظور از اقدامات ضابطان قضایی برای حمایت از خانواده متهم در برابر تهدیدات در ماده ۹۷ آیین دادرسی کیفری، هر تهدیدی است که ارزش‌های متهم و خانواده او را در معرض خطر قرار دهد. حال این تهدید می‌تواند از سوی مجنی‌علیه، خانواده و اطرافیان او یا شخص ثالث باشد؛

۵. با توجه به اثبات فرضیه اول، پخش این تصاویر مخالف صریح اصل برائت و اصل ۳۷ قانون اساسی از حقوق حقه متهم و خانواده او است؛ و بر اساس نتایج این پژوهش، باعث هتک آبرو و هتک حرمت متهم و خانواده‌اش می‌شود. همچنین، با توجه به ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری، خانواده می‌تواند جبران تمام ضرر و زیان‌های مادی و معنوی و منافع ممکن‌الحصول ناشی از جرم را از متشرکندگان این تصاویر مطالبه کند؛

۶. با توجه به شناسایی هویت اشخاص (به جز مصادیق مصرح در ماده ۹۶ قانون آیین دادرسی کیفری که جواز انتشار تصویر متهمان در آن صادر شده است) پخش این‌گونه گزارش‌ها ممنوع است و بر اساس ماده ۹۱ آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، این حق را برای خانواده متهم ایجاد می‌کند که به جرم افشای اسرار شغلی و حرفه‌ای از متشرکندگان این تصاویر شکایت کنند.

پی‌نوشت‌ها

۱. ماده ۴۹ آیین دادرسی کیفری: به محض آنکه متهم تحت نظر قرار گرفت، حداکثر ظرف یک ساعت، مشخصات سجلی، شغل، نشانی و علت تحت نظر قرارگرفتن وی، به هر طریق ممکن، به دادسرای محل اعلام می‌شود. دادستان هر شهرستان با درج مشخصات مزبور در دفتر مخصوص و رایانه، با رعایت مقررات راجع به دادرسی الکترونیکی، نظارت لازم را برای رعایت حقوق این افراد اعمال می‌نماید و فهرست کامل آنان را در پایان هر روز به رئیس کل دادگستری استان مربوط اعلام می‌کند تا به همان نحو ثبت شود. والدین، همسر، فرزندان، خواهر و برادر این اشخاص می‌توانند از طریق مراجع مزبور از تحت نظر بودن آنان اطلاع یابند. پاسخ‌گویی به بستگان فوق درباره تحت نظر

قرارگرفتن، تا حدی که با حیثیت اجتماعی و خانوادگی اشخاص تحت نظر منافات نداشته باشد، ضروری است.

۲. ماده ۵۱ قانون آیین دادرسی کیفری: بنا به درخواست شخص تحت نظر یا یکی از بستگان نزدیک وی، یکی از پزشکان، به تعیین دادستان، از شخص تحت نظر معاینه به عمل می‌آورد. گواهی پزشک در پرونده ثبت و ضبط می‌شود.

۳. مواد ۵۵، ۵۶، ۵۸، ۱۳۷ آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲.

۴. ماده ۹۷ آیین دادرسی کیفری.

۵. ماده ۹۱ قانون آیین دادرسی کیفری: تحقیقات مقدماتی به صورت محرمانه صورت می‌گیرد، مگر در مواردی که قانون به نحو دیگری مقرر نماید. کلیه اشخاصی که در جریان تحقیقات مقدماتی حضور دارند، موظف به حفظ این اسرار هستند و در صورت تخلف، به مجازات جرم افشای اسرار شغلی و حرفه‌ای محکوم می‌شوند.

۶. ماده ۹۶ قانون آیین دادرسی کیفری: انتشار تصویر و سایر مشخصات مربوط به هویت متهم در کلیه مراحل تحقیقات مقدماتی توسط رسانه‌ها و مراجع انتظامی و قضایی ممنوع است، مگر در مورد اشخاص زیر که تنها به درخواست بازپرس و موافقت دادستان شهرستان، انتشار تصویر و یا سایر مشخصات مربوط به هویت آنان مجاز است: الف. متهمان به ارتکاب جرائم عمدی موضوع بندهای (الف)، (ب)، (پ) و (ت) ماده (۳۰۲) این قانون که متواری بوده و دلایل کافی برای توجه اتهام به آنان وجود داشته باشد و از طریق دیگری امکان دست‌یابی به آنان موجود نباشد، به منظور شناسایی آنان و یا تکمیل ادله، تصویر اصلی و یا تصویر به‌دست‌آمده از طریق چهره‌نگاری آنان منتشر می‌شود؛ ب. متهمان دستگیر شده که به ارتکاب چند فقره جرم نسبت به اشخاص متعدد و نامعلومی نزد بازپرس اقرار کرده‌اند و تصویر آنان برای آگاهی بزه‌دیدگان و طرح شکایت و یا اقامه دعوای خصوصی توسط آنان، منتشر می‌شود.

۷. «و محققاً ما فرزندان آدم را بسیار گرامی داشتیم و آنها را (بر مرکب) در برّ و بحر سوار کردیم و از هر غذای لذیذ و پاکیزه آنها را روزی دادیم و آنها را بر بسیاری از مخلوقات خود برتری و فضیلت کامل بخشیدیم».

۸. «حرمت حیثیت و آبروی مؤمن همانند حرمت جان و مال او است».

۹. اصل ۱۷۵: در صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، آزادی بیان و نشر افکار با رعایت موازین اسلامی و مصالح کشور باید تأمین گردد.

۱۰. ماده ۹۷ قانون آیین دادرسی کیفری: بازپرس به منظور حمایت از بزه‌دیده، شاهد، مطلع، اعلام‌کننده جرم یا خانواده آنان و همچنین خانواده متهم در برابر تهدیدات، در صورت ضرورت، انجام برخی از اقدامات احتیاطی را به ضابطان دادگستری دستور می‌دهد. ضابطان دادگستری مکلف به انجام دستورها و ارائه گزارش به بازپرس هستند.

منابع

- قرآن کریم (۱۳۷۹). ترجمه: ناصر مکارم شیرازی، قم: مدرسه امام علی ابن ابی طالب، چاپ اول
- انصاری، باقر (۱۳۸۳). «حریم خصوصی و حمایت از آن در حقوق اسلام، تطبیقی و ایران»، در: مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ش ۶۶، ص ۱-۵۴.
- انصاری، باقر (۱۳۸۷). حقوق حریم خصوصی، تهران: سمت، چاپ چهارم.
- انصاری، مرتضی (۱۴۱۴). رسائل فقهیه، قم: کنگره جهانی بزرگداشت شیخ اعظم انصاری.
- تویسرکانی، محمدنبی (۱۴۱۳). لئالی الأخبار، قم: علامه، چاپ اول، ج ۵.
- جوهری، ابو نصر اسماعیل بن حماد (۱۴۱۰). الصحاح (تاج اللغة و صحاح العربیة)، بیروت: دار العلم للملایین.
- حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۹). وسائل الشیعة، بیروت: دار احیاء التراث العربی، الطبعة الخامسة، ج ۲۵.
- حسینی، میراحمد (۱۳۸۶). اصل شخصی بودن مجازات‌ها از دیدگاه فقه و حقوق اسلامی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی، استاد راهنما: محمدجواد حیدری خراسانی، استاد مشاور: محمدجواد وزیری فرد، قم: دانشگاه قم.
- خالقی، علی (۱۳۸۸). «تأملی بر انتشار تصویر چهره متهم در روزنامه‌ها»، در: پژوهش‌های حقوقی، ش ۱۵، ص ۱۳-۳۲.
- خمینی، سید روح‌الله (۱۳۶۸). الرسائل، قم: مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان.
- خمینی، سید روح‌الله (۱۳۸۲). شرح چهل حدیث، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ هجدهم.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۴۱۲). المفردات فی غریب القرآن، قم: دار العلم.
- عمید زنجانی، عباس علی (۱۳۸۲). موجبات ضمان، تهران: میزان.
- فرجی‌ها، محمد (۱۳۸۵). «بازتاب رسانه‌ای جرم»، در: رفاه اجتماعی، ش ۲۲، ص ۳۵-۵۲.
- قانع، احمدعلی (۱۳۸۵). محدودیت‌های پیام‌رسانی در قوانین دینی و بشری، قم: بوستان کتاب.
- کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۶). قواعد عمومی قراردادها، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- مرادی حسن‌آباد، محسن (۱۳۹۳). «پوشش تلویزیونی فرآیند رسیدگی در دادگاه‌های کیفری»، در: مجله حقوقی دادگستری، ش ۸۷، ص ۱۴۵-۱۶۳.
- مؤذن‌زادگان، حسن‌علی؛ جهانی، بهزاد (۱۳۹۴). «مطالعه تطبیقی حقوق خانواده متهم در فرآیند تحقیقات مقدماتی در ایران و فرانسه»، در: دیدگاه‌های حقوق قضایی، ش ۶۹، ص ۱۵۹-۱۸۴.
- میرشکاری، عباس (۱۳۹۷). «استثناهای حق تصویر»، در: حقوق تطبیقی، دوره ۹، ش ۱، ص ۴۵۱-۴۷۲.
- نجفی، محمدحسن (۱۳۶۲). جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام، بیروت: دار احیاء التراث العربی، الطبعة الرابعة، ج ۲۶.

References

- The Holy Qurān. 2000. Translated by Nāṣir Makārim Shīrāzī, Qom: Imam ‘Alī ibn Abi-Ṭālib School, First Edition. [in Farsi]
- ‘Amīd Zanjānī, ‘Abbās ‘Alī. 2003. *Mūjibāt-i Ḍimān (Guarantee Factors)*, Tehran: Mīzān.
- Anṣārī, Bāqir. 2004. “Ḥarīm-i Khuṣūṣī wa Ḥimāyat az Ān dar Ḥuqūq-i Islām, Taṭbīqī wa Iran (Privacy and Its Protection in Comparative Islamic Law and Iran)”. In: *Majallih Dānishkadih Ḥuqūq wa ‘Ulūm Sīyāsī-yi Dānishgāh Tehran (Journal of the Faculty of Law and Political Science Affiliated to University of Tehran)*, no.66, pp.1-54. [in Farsi]
- Anṣārī, Bāqir. 2008. *Ḥuqūq-i Ḥarīm-i Khusūsī (Privacy Rights)*, Tehran: Samt, Fourth Edition. [in Farsi]
- Anṣārī, Murtidā. 1993. *Rasā’il Fiqhīyah (Jurisprudential Treatises)*, Qom: World Congress in honor of Sheikh A’zam Anṣārī. [in English]
- Farajihā, Muḥammad. 2006. "Bāztāb-i Risānih-yī Jurm (Media Reflection of Crime)". In: *Rifāh-i Ijtimā’ī (Social Welfare)*, no.22, pp.35-52. [in Farsi]
- Ḥurr ‘Āmilī, Muḥammad ibn al-Ḥasan. 1988. *Wasā’il al-Shī’ah (Shia Means)*, Beirut: Dār Iḥyā’ al-Turāth al-‘Arabī, Fifth Edition, vol.25. [in Arabic]
- Ḥusynī, Mīr Aḥmad. 2007. *Aṣl-i Shakhṣī Būdan-i Mujāzāt-hā az Dīdgāh-i Fiqh wa Ḥuqūq-i Islāmī (The Principle of Personalization of Punishments from the Perspective of Islamic Jurisprudence and Law)*, Master's Thesis in Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Supervisor: Muḥammad Jawād Ḥīydarī Khurāsānī, Advisor: Muḥammad Jawād Wazīrīfard, Qom: University of Qom. [in Farsi]
- Juwharī, Abū Naṣr Ismā’īl ibn Ḥammād. 1989. *Al-Ṣiḥāh (Tāj al-Lughah wa Ṣiḥāh al-‘Arabīyah)*, Beirut: Dār al-‘Ilm lil Malāyīn. [in Arabic]
- Kātūziyān, Nāṣir. 1997. *Qawā’id-i ‘Umūmī-yi Qarārdād-hā (General Rules of Contracts)*, Tehran: Intishār Joint-Stock Company. [in Farsi]
- Khāliqī, ‘Alī. 2009. "Ta’ammulī bar Intishār-i Taṣwīr-i Chihrih-yi Muttaham dar Rūznāmih-hā (A reflection on the Publication of the Image of the Accused in Newspapers)". In: *Pazhūhish-hāyi Ḥuqūqī (Legal Research)*, no.15, pp.13-23.

- Khumiynī, Siyyid Rūḥullāh. 1989. *Al-Rasā'il (The Treatise)*, Qom: Mu'assisah Maṭbū'ātī Ismā'īlīyān.
- Khumiynī, Siyyid Rūḥullāh. 2003. *Sharḥ-i Chihil Ḥadīth (Explanation of Forty Hadiths)*, Tehran: Institute for Compilation and Publication of Imam Khumiynī's Works, Eighteenth Edition. [in Farsi]
- Mīrshikārī, 'Abbās. 2018. "Istithnāhā-yi Ḥaqq-i Taṣwīr (Exceptions to the Right of the Image)". In: *Ḥuqūq-i Taṭbīqī (Comparative Law)*, yr.9, no.1, pp.451-472. [in Farsi]
- Mu'azzinzādigān, Ḥasan 'Alī; Jahānī, Bihzād. 2015. "Muṭāli'ih-yi Taṭbīqī-yi Ḥuqūq-i Khāniwādih-yi Muttaham dar Farāyand-i Taḥqīqāt-i Muqaddamātī dar Irān wa Farānsih (A Comparative Study of the Family Rights of the Accused during the Preliminary Investigation Process in Iran and France). In: *Dādgāh-hāyi Ḥuqūq-i Qaḍāyī (Judicial Law Perspectives)*, no.69, pp.159-184. [in Farsi]
- Muḥammad Nabī, Tūysirkānī. 1992. *La'ālī al-Akḥbār*, Qom: 'Allāmiḥ, First Edition, vol.5. [in Arabic]
- Murādī Ḥasanābād, Muḥsin. 2014. "Pūshish-i Tiliwīziyūnī-yi Farāyand-i Risīdīgī dar Dādgāh-hāyi Kiyfārī (TV Coverage of Proceedings in the Criminal Courts)". In: *Majallih-yi Ḥuqūqī-yi Dādqustarī (Legal Journal of Court-house)*, no.87, pp.145-163.
- Najafī, Muḥammad Ḥasan. 1943. *Jawāhir al-Kalām fī Sharḥ Sharā'i' al-Islām (The Jewel of the Words in the Explanation of Islamic Law)*, Beirut: Dār Iḥyā' al-Turāth al-'Arabī, Fourth Edition, vol.26. [in Arabic]
- Qānī, Aḥmad 'Alī. 2006. *Maḥdūdīyat-hāyi Payām Risāniyī dar Qawānīn- Dīnī wa Bashārī (Restrictions on Messaging in Religious and Human Law)*, Qom: Būstān Kitāb. [in Farsi]
- Rāghib Isfihānī, Ḥusiyn ibn Muḥammad. 1991. *Al-Mufradāt fī Gharīb al-Qurān*, Beirut: Dār al-'Ilm. [in Arabic]